

Šifra kandidata:

Državni izpitni center

P 2 3 1 A 1 0 1 1 1

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

SLOVENŠČINA

Izpitna pola 1

Razčlemba neumetnostnega besedila

Ponedeljek, 29. maj 2023 / 60 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki:

Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.

Kandidat dobi ocenjevalni obrazec.

Priloga z neumetnostnim besedilom je na perforiranem listu, ki ga kandidat pazljivo iztrga.

POKLICNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite oziroma vpišite svojo šifro v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalni obrazec.

Izpitna pola vsebuje 18 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogo je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom in jih vpisujte v izpitno polo v za to predvideni prostor. Pišite skladno s slovničnimi in pravopisnimi pravili, čitljivo, vendar ne samo z velikimi tiskanimi črkami. Pri nalogah izbirnega tipa izberite samo eno rešitev, če v navodilu ni določeno drugače. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 12 strani, od tega 1 prazno.

Priloga k izpitni poli 1

240 let od prvega vzpona na Triglav, simbol slovenstva

Zgodba o najvišjem slovenskem vrhu

26. avgust 2018
Ljubljana – MMC RTV SLO

Od prvega vzpona na najvišji slovenski vrh – Triglav – letos mineva že 240 let. Na skrivnostno, a vabljivo goro so se 26. avgusta leta 1778 povzpeli štirje Bohinjci – rudarja Luka Korošec in Matevž Kos, lovec Štefan Rožič ter zdravnik Lovrenc Willomitzer. Prvi vzpon na 2864 metrov

visoki Triglav, ki je po leta 1744 opravljenih meritvah meril celo 3018 metrov, je za osem let prehitel osvojitvev Mont Blanca. Slovenci smo se s tem dosežkom uvrstili v sam vrh svetovnih alpinističnih uspehov.

Foto: GMI-fototeka SPM

Leta 1895 je dal Jakob Aljaž na vrhu Triglava postaviti stolp, ki danes ni le najprepoznavnejši simbol naše najvišje gore, ampak nudi tudi zatočišče utrujenim planincem.

Ranocelnik **Baltazar Hacquet** se je že leta 1777 skušal povzpeti na najvišji slovenski vrh, a mu to ni uspelo. Leto pozneje je podjetnik in mecen **Žiga Zois** razpisal nagrado za njegovo osvojitvev. Angažiral je zdravnika Lovrenca Willomitzerja; ta je s tremi domačini vrh tudi osvojil. Kot dokaz vzpona so možje v skalo vklesali svoje začetnice in začetnici barona Zoisa, ki je z obljubljenom nagrado spodbudil njihovo odpravo.

Triglav sicer ni bil prva visoka slovenska gora, ki je bila osvojena, a je prednjačil v vseh pogledih. Prvi dokumentirani pristop v slovenskih gorah je bil pristop na Storžič. Tega je že dvajset let prej osvojil idrijski zdravnik **Giovanni Scopoli**. Naslednje leto je bil Scopoli tudi na Grintavcu.

Danes ni popolnoma jasno, kako je slovenski očak dobil ime. O tem obstaja več teorij, najverjetnejši pa sta dve. Prva pravi, da naj bi bil Triglav staroslovansko božanstvo, po katerem so poimenovali tudi goro, druga pa je povezana z videzom, saj je Triglav z določenih strani videti kot triglava gora.

Triglav je nepogrešljiv slovenski narodni simbol. Ob slovesni razglasitvi samostojnosti leta 1991 smo Slovenci na malih zaslonih lahko spremljali plapolanje zastave (takrat še brez grba) na našem najvišjem vrhu. Tja jo je ponesla skupina 21 gorenskih gorskih reševalcev.

Triglav je znamenit tudi zaradi Triglavskega ledenika, ki je danes drugi največji ledenik na ozemlju Slovenije. Sprva je bil znan pod imenom Zeleni plaz ali Zeleni sneg, in sicer zaradi zelene barve firnovnega ledu, ki se sčasoma spreminja v ledeniški led. Ledenik je sredi 19. stoletja meril 40 hektarjev, sto let kasneje 15 hektarjev, leta 2003 pa le še 0,7 hektarja, kar je manj od velikosti nogometnega igrišča. Zaradi svoje lege na jugovzhodnem robu Alp je namreč občutljivejši za podnebne spremembe kot ledeniki osrednjih Alp, zato se njegova površina vztrajno manjša. K sreči pa se je krčenje ledenika v zadnjih desetih letih ustavilo, zato so strokovnjaki glede njegove življenjske dobe zdaj bolj optimistični, kot so bili pred leti.

Pomembno vlogo pri obisku Triglava ima danes tudi Kredarica. Na grebenu tik pod vrhom te gore namreč stoji planinski dom, ki je postojanka za gorske reševalce, meteorologe in vojake. Če se boste povzpeli na Triglav, boste na Kredarici najbrž tudi prespali. V domu lahko prespi 350 ljudi, največ jih pričakujejo ob koncih tedna. Čeprav so včasih vse postelje zasedene, na Kredarici ne zavrnejo nobenega planinca. Obiskovalci lahko spijo tudi na klopeh, v skrajnem primeru pa še na tleh.

Klara Širovnik

(Prirejeno po: <https://www.rtvsl.si/tureavanture/novice/240-let-od-prvega-vzpona-na-triglav-simbol-slovenstva/464163>. Pridobljeno: 31. 8. 2018.)

Prazna stran

Pozorno preberite izhodiščno besedilo in rešite naloge.

1. Odgovorite na vprašanja o dejavnih sporočanja.

Kdo je napisal besedilo? _____

Kdaj in kje je bilo objavljeno? _____

Kaj je avtorico spodbudilo, da ga je napisala? _____

_____ (2 točki)

2. Rešite nalogo o temi in podtemah izhodiščnega besedila.

2.1. Tema besedila je _____ (1)

- 2.2. V katero časopisno rubriko bi glede na temo uvrstili izhodiščno besedilo? Podčrtajte ustrezno možnost.

Lokalno / Slovenija / Kronika / Svet / Gospodarstvo / Šport / Kultura / Zabava / Oglasi

(1)

- 2.3. Kako si v izhodiščnem besedilu sledijo podteme? Na črtice napišite številke od 1 do 6.

_____ prve osvojitve slovenskih visokih gora

_____ planinski dom pod Triglavom

_____ prvi vzpon na Triglav

_____ izvor imena najvišje slovenske gore

_____ Triglavski ledenik

_____ Triglav kot simbol slovenskega naroda

_____ (2)
(4 točke)

3. Izhodiščno besedilo dopolnjujejo nebesedni spremljevalci pisanja. Poimenujte dva različna in določite njuno vlogo. Izpolnite preglednico.

Nebesedni spremljevalec pisanja	Vloga v izhodiščnem besedilu

(3 točke)

4. Obkrožite DA, če je trditev v skladu z izhodiščnim besedilom, ali NE, če ni.

Na vrh Triglava so se prvi povzpeli idrijski zdravnik in trije Bohinjci.	DA	NE
Kot dokaz osvojitve vrha so v skalo vklesali začetnice petih mož.	DA	NE
Ob razglasitvi Slovenije za državo je na Triglavu vihrala slovenska zastava.	DA	NE
Na Kredarici je najvišje slovensko planinsko zatočišče.	DA	NE
Triglav je znamenit tudi zaradi našega edinega ledenika.	DA	NE
Strokovnjaki domnevajo, da bo Triglavski ledenik v desetih letih izginil.	DA	NE

(3 točke)

5. Kaj je prve osvojitve Triglava spodbudilo, da so se povzpeli na vrh, in kaj je njegova osvojitve pomenila za Slovence?

Spodbuda: _____

Pomen: _____

(2 točki)

6. V katerem zaporedju so bile osvojene navedene gore? Na črtice napišite številke od 1 do 4.

_____ Triglav

_____ Mont Blanc

_____ Storžič

_____ Grintavec

(1 točka)

7. Ponovno preberite zadnji odstavek in rešite nalogo o Kredarici.

- 7.1. Kaj vse je na Kredarici? Obkrožite črke pred tremi pravilnimi odgovori.

Na Kredarici je

A hotel.

B Aljažev stolp.

C postojanka za vremenoslovce.

Č prostor za prenočevanje.

D zdravstveni dom.

E reševalna postojanka.

(1)

- 7.2. Ali se vam zdi prav, da v domu na Kredarici ne zavrnejo nikogar, tudi če nimajo več prostih postelj? Odgovorite v povedi/povedih in svoje mnenje utemeljite.

_____

_____

_____

(2)
(3 točke)

8. Da avtorica ne bi ponavljala imena Triglav, v besedilu uporablja različne besedne zveze. V preglednico napišite štiri izmed njih.

Triglav	

(2 točki)

9. Preberite slovarski sestavek in rešite nalogo.

očák -a m (á)

1. rel. *vsak pomembnejši prednik judovskega naroda v stari zavezi od Abrahama dalje*: očák Jakob; očaki in preroki / svetopisemski očaki; očaki stare zaveze // nav. mn., star. *prednik sploh*: hotel je poravnati krivico svojih očakov
  2. knjiž., navadno s prilastkom *kdor je najstarejši in navadno najvplivnejši med delavci na določenem področju*: Vodnik je očák slovenskega pesništva
  3. ekspr. *star, častitljiv mož*: pred cerkvijo so se zbrali vaški očaki / ta drevesa so res pravi očaki
  4. ekspr., s prilastkom *zelo visoka, mogočna gora*: zadaj so kipeli beli očaki; očák Triglav / gorski očaki
- zastar. oglejski očák *patriarh*

- 9.1. V katerem slovarskem pomenu je rabljena beseda *očák* v izhodiščnem besedilu?

_____

(1)

- 9.2. Iz slovarskega sestavka izpišite kvalifikator, ki kaže vrsto slogovne zaznamovanosti besede *očák* v izhodiščnem besedilu.

_____

(1)

- 9.3. Preberite izpisano poved.

Danes ni popolnoma jasno, kako je slovenski očák dobil ime.

Besedo *očák* nadomestite s slogovno nezaznamovano besedno zvezo iz slovarskega sestavka in napišite preoblikovano poved.

_____
_____
(2)
(4 točke)

10. Dopolnite poved tako, da napišete imena in priimke iz oklepajev v pravilni obliki.

Avgusta leta 1778 se je zdravnik Lovrenc Willomitzer na pobudo podjetnika in mecena

_____ (Žiga Zois) skupaj z _____

_____ (Luka Korošec), _____

(Matevž Kos) in _____ (Štefan Rožič) povzpел na najvišjo slovensko goro.

(2 točki)

11. Preberite izpisano poved.

Ob slovesni razglasitvi samostojnosti leta 1991 smo Slovenci na malih zaslonih lahko spremljali plapolanje zastave na našem najvišjem vrhu.

Na črto napišite besedo, ki pomeni isto kot besedna zveza *mali zaslon*.

_____

(1 točka)

12. Rešite nalogo o besedni zvezi *prvi vzpon na najvišji slovenski vrh*.

- 12.1. V besedni zvezi obkrožite jedro.

prvi vzpon na najvišji slovenski vrh

(1)

- 12.2. Pridevniške besede iz besedne zveze prepisite na ustrezna mesta.

Lastnostni pridevnik: _____

Vrstni pridevnik: _____

Števnik: _____

(2)

- 12.3. Dopolnite preglednico.

Osnovnik	Primernik	Presežnik
		najvišji

(1)
(4 točke)

13. Preberite poved in rešite nalogo.

Če se boste povzpeli na Triglav, boste na Kredarici najbrž tudi prespali.

13.1. Podčrtanemu glagolu določite osebo, število, čas in vid. V vsakem stolpcu obkrožite pravilno možnost.

Oseba	Število	Čas	Vid
prva	ednina	preteklik	dovršni
druga	dvojina	sedanjik	nedovršni
tretja	množina	prihodnjik	

(2)

13.2. S katero besedo bi lahko nadomestili besedo *najbrž*?

- A morda
- B najverjetneje
- C zagotovo

(1)

13.3. V katero besedno vrsto spadata beseda *najbrž* in njena sopomenka?

Besedna vrsta: _____

(1)
(4 točke)

14. Dopolnite povedi z ustreznimi odvisnimi stavki, ki bodo v skladu z vsebino izhodiščnega besedila. Upoštevajte vprašalnice pod črtami.

Štirje možje so se poleti leta 1778 odločili, _____

(Kaj?)

Žiga Zois je razpisal nagrado, _____

(Čemu?)

Triglavski ledenik je bolj ogrožen kot drugi alpski ledeniki, _____

(Zakaj?)

(4 točke)

15. Preberite poved in rešite nalogo.

Čeprav so včasih vse postelje zasedene, na Kredarici ne zavrnejo nobenega planinca.

15.1. Vprašajte se po odvisnem stavku.

_____ (1)

15.2. Poimenujte vrsto odvisnika.

Vrsta odvisnika: _____ (1)

15.3. Poved pretvorite v priredno zloženo tako, da se pomen ne bo spremenil.

_____
 _____ (2)
 (4 točke)

16. Rešite nalogo o tvorjenkah *ranocelnik* in *zdravnik*. V vsaki povedi podčrtajte pravilno možnost.

- Tvorjenki sodita v isto besedno družino/tematsko polje.
- Skladenjska podstava tvorjenke *ranocelnik* je ta, ki celi rane / to, kar celi rane.
- Skladenjska podstava tvorjenke *zdravnik* je ta, ki zdravi / ta, ki skrbi za zdravje ljudi.

(2 točki)

17. Rešite nalogo o rabi velike oziroma male začetnice.

17.1. Dopolnite poved.

V besedni zvezi *Triglavski ledenik* prvo besedo pišemo z veliko začetnico, ker

_____
 _____ (1)

17.2. Napišite smiselno poved, v kateri bo beseda *triglavski* ustrezno napisana z malo začetnico.

_____
 _____ (2)
 (3 točke)

P 2 3 1 A 1 0 1 1 1 1 1

18. Napišite **poročilo**.

Zamislite si, da ste Žan/Živa Kranjc, dijak/dijakinja Srednje gostinske in turistične šole Radovljica. S člani planinskega krožka ste se udeležili pohoda na Triglav, ki ga je organiziralo Planinsko društvo Naveza. Za šolski časopis napišite poročilo. Pomagajte si s podatki iz javnega vabila na pohod. Napišite tudi, kaj vas je na pohodu posebej navdušilo. Vaše besedilo naj vsebuje najmanj 100 besed. Pišite na naslednjo stran.

(12 točk)

Planinsko društvo NAVEZA vabi na
POHOD NA TRIGLAV
8. in 9. septembra 2022

TEŽAVNOSTNA STOPNJA POTI: srednje zahtevna do zelo zahtevna.

ZBOR: 8. 9. 2022 ob 6. uri zjutraj na avtobusni postaji v Radovljici.

OPIS POTI:

- vožnja z avtobusom do doline Vrata,
- vzpon proti Kredarici (približno 6 ur),
- nočitev na Kredarici,
- jutranji vzpon na Triglav (1,5 ure),
- sestop na Kredarico in vrnitev v Vrata,
- vožnja proti Radovljici.

OBVEZNA OPREMA: planinski čevlji, zaščitna čelada, samovarovalni komplet, obleka, primerna za gibanje v gorah, hrana in pijača iz nahrbtnika (možnost toplih obrokov v planinskih kočah).

VODIL VAS BO IZKUŠEN GORSKI VODNIK.

PRIJAVE IN DODATNE INFORMACIJE: bojan.kos@gmail.si, najkasneje do 20. avgusta zvečer.

